

ochadi. Ma'no va so'z aloqasi poetik g'oya tabiatini oydinlashtiradi. Unda mushohada va his-tuyg'u nisbati asosiy omil hisoblanadi. Ifoda va tasvir bir-biriga o'tib turishi tasavvur idroki dialoglashishini hosil qiladi. Undagi tushunchaning ta'sir o'tkazish darajasi esa masala mohiyatini aniqlashtiradi:

Deydilarki, bahor boshlanar,
Jilg'alarning sho'x kulgusidan.
Boychechakning tabassumi-yu
Kurtaklarning tug'ilgusidan [6:28].

Farida Afro'z adabiy talqinida yangilanish va yasharish pallasi – bahor kirib kelishi jarayonini o'z maqsadiga bo'ysundiradi: “Deydilarki” ta'kid bilan ibtidolanadigan mushohadada bahs-munozara mezonni ustuvor, to'rt banddan iborat she'r adog'ida shoira tavsiflarni inkor etadi (Bu so'zlarning barisi bekor!). Uning nazdida, bahor “ishqqa tashna, yaxshilikka o'ch” yurakdan boshlanadi. “Jilg'alarning sho'x kulgusi, boychechakning tabassumi-yu kurtaklar tug'ilgusi” bari bekor, muallif jozib muqoyasalar vositasida (yalpizlarning bo'yi, shabboda kuyi, jambil bo'yli kunlar, quchog'ida bir dunyo sirlar, ko'ngli g'uncha tunlar) inson irodasi hamda yorug' istiqbolga ishonch hissini tarannum etadi. She'r satrlarida ichki uyg'unlik,

Adabiyotlar

1. Азим Суюн. Ўзбекюрт. –Т.: Адабиёт ва санъат, 2015.
2. Аскарлова Г. Эркалик имтиёзи. –Т.: Адабиёт ва санъат, 2012.
3. Йўлдошев Қ. Очқич сўз. –Т.: “Тафаккур”, 2019.
4. Каримов Б. Рухият алифбоси. –Т.: Адабиёт ва санъат, 2016.
5. Сувон Мели. Сўзу сўз. –Т.: “Шарк”, 2017.
6. Фарида Афрўз. Ўзимники. –Т.: Адабиёт учкунлари, 2018.
7. XX аср ўзбек шеърлари антологияси. –Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2007.
8. Куронов Д. Адабиёт назарияси асослари. –Т.: Навоий университети, 2018.

REZYUME. Maqolada she'riyatda dialog va monolog tabiati, badiiy nutq shakllarining she'r poetik strukturasi ta'siri masalasi nazariy umumlashtiriladi. Muallif – matn – kitobxon munosabati lirikada badiiy kommunikatsiyani vujudga keltirishi muayyan ijodkorlar misolida tahlil qilinadi.

РЕЗЮМЕ. В статье теоретически обобщаются природа диалога и монолога в поэзии, влияние художественных речевых форм на поэтическую структуру поэзии. На примере отдельных исполнителей анализируются отношения автор-текст-читатель, создающие художественную коммуникацию в лирике.

SUMMARY. The nature of dialogue and monologue in poetry, the influence of literary speech forms on the structure of poetry is depicted in the article. The author-text-reader relationship that creates literary communication in lyrics is analyzed on the example of certain poems.

ҚАРАҚАЛПАҚ ХАЛЫҚ ДӘСТАНЛАРЫНДА ЫРЫМ ХӘМ ИСЕНИМЛЕР

К.С.Палымбетов – филология илимлериниң докторы (DSc), доцент

Өзбекстан Республикасы Илимлер Академиясы Қарақалпақстан бөлими

Қарақалпақ гуманитар илимлер илим-изертлеу институты

Таянч сўзлар: достон, композиция, сюжет, миф, маросим, этикод, сафар ойи, ирим, қарғиш.

Ключевые слова: эпос, композиция, сюжет, миф, традиция, вера, месяц «сафар», примета, проклятие.

Key words: epic, composition, plot, myth, tradition, faith, «sافر» month, superstition, damnation.

Дәстанлардың композициясында әйемги дәуірлерге тән мифологиялық көзқараслар, ҳәр қыйлы исенимлер, түрли дәстүрлер менен үрп-әдетлер, ырымлар сәулеленип, олар сюжетти жүзеге келтирүүде эпик характер ийелейди. Солардың бири сапар айында жолға шықпаў, сапарға шыққанда нан алып жүриў, алғыс алыў хәм қарғыс сөзлер менен байланыслы ырым хәм исенимлер есапланады. Биз бул мақаламызда усы мәселелер жөнинде пикирлермизди билдирмекшимиз.

Халық арасында мусылманлардың хижрий жыл есабы бойынша жылдың екінши айында келетуғын сапар айында үйлениўге, неке қыйыўға, той бериўге, узақ жолға сапар етиўге болмайды деген түсиник ырым сыпатында қәлиплескен. Егер усы ырымға әмел етилмесе басланған ис, узақ жолға исленген сапар нәтийжесиз болады деп түсинген. Халық арасында қолланылып киятырған усындай исенимдеги ырымлар дәстанлардың сюжетинде ўақияны раўажландырыў, шийеленистириў, ўақия бағытын өзгертиў хәм т.б. халатларда әхмийетли орын тутады. Мысалы, «Шайрин-Шекер» дәстанында ер жеткен балалар атасынан аң аўлап, шикарға шығыў ушын ат сорап келеди. Сонда балаларының елден шығынып, жат журтларға кетиўинен қәуипсинген Ўәлийхан патша балаларын иркиў ушын сапар айын бәне етеди. Балаларды бағытанан қайтарып жолынан иркеди. Мысаллар келтирейик: «Сол ўақытта патша ойланып

мантийи изчиллик мавjud: Дейдилarki, келadi bahor, Tog'lar oshib, adirlar oshib!. Matnda tasvir obyekt faqat axborot uzatish vositasi bo'lib qolmasdan, balki salmoqli mantiy-hayotiy-ramziy mohiyat tashiydi.

Kuzatishlardan anglashiladiki, she'riyatda dialog badiiy matn tahlilida tayanch markaz vazifasini bajaradi. Ifoda mustaqilligini ta'minlaydigan va tasvir ruhiyatini belgilaydigan nutq shakli axborotni uzatish – qabul qilish jarayonini qamrab oladi. Muallif – matn – kitobxon munosabati lirikada badiiy kommunikatsiya vujudga kelishini ta'minlaydi. Mavjud vaziyatda aloqa jarayoni bevosita va bilvosita ravishda amalga oshadi. Badiiy nutq tiplari aslida ijtimoiy-estetik mohiyatni baholashga ixtisoslashtirilgan bo'ladi. Shu ma'noda, tuyg'u va fikr oqimini bir-biriga muvofiqlashtirishda monolog va dialog muhim ahamiyat kasb etadi. Ruhiy holat manzarasini uyg'un va jozibali, ixcham va lo'nda, teran va tarang ifodalash mayli rivoya texnikasi vazifadoshligini ta'minlaydi. Unda til hodisasi, badiiyat mezonni hamda ijtimoiy salmoq yaxlitlik kasb etadi. Aynan hissiy idrok va aqliy salohiyatni birlashtirish murakkab jarayon sifatida estetik munosabat uslubiy yurishlarini boshqarishga xizmat qiladi.

турса, сол ай сапар айы деген ай екен. Сапар айда сапарға шықса жаман болатуғын еди, балаларына қарап бир-бир жуўап айтты:

Атаңызды қылма, балам, сен сарсаң,
Жолға шықпас қаруан тартқан Бәзирген,
Бул айлардың атын сапар дейдилер,
Шықпа балам, нәсиятым, Шекержан» [1:22].

Дәстанда ер жеткен балалардың усы ат сораў мотивинде ерте дәуірлерден қолланылып киятырған ырымның сюжетке шеберлик пенен киргизилгенин көремиз. Бул ырым ислам дининен бурын пайда болып, адамлар әсирлер бойы сапар айын бақытсызлық айы деп қабыллап келген. Хәзирги күни де айырым адамлардың сапар айын ырым етип, оған әмел етиўи ушырасады. Сонлықтан да жыраўлар дәстанды жыраў пайтында халық түсинигинде хәм психологиясында ертеден орналасып қалған сапар айына байланыслы, турмыста бар, қолланылып киятырған ҳақыйқатлықты, яғный ырымды шеберлик пенен пайдаланған. Мысалы, «Шәрър дәстанының Жумабай жыраў вариантында халық исениминдеги мынадай ырым айтылады: «Сонда биреўи ойланып, бир сумлықты табады. Сапар айының үркегиниң бешиндеги бәлеси я суўға, я қумға түседи дейтуғын еди. Сол усы быйыл усы қумға түскен қусайды» [2:241], - деп сапар айынан қорқыў сезимлери сәулеленеди. Сондай-ақ, жыраўлар унамсыз қахарманның яки персонаждың портретин сүўретлеўде «Сапар

айының он бесинде, Туўры келген бәледей», «Сапар айдың ишинде, Туўры келген бәледей» («Мәспатша»), «Сапар айының келген, Бир түрлі тап бәлесиндей» («Қоблан») сыяқлы қатарларды жийи қолланады. Бул теңеуді жыраулар сапар айын жағдайсыз, нәтижесіз деп түсінген халық исениминдегі ырымға байланысly қолланып отыр. Халық сапар айын жағдайсыз деп есаплағаны сыяқлы «атар таңға жүрсен де, батар күнге жүрме» деп, күн батып баратырғанда жолға шықпауды ырым етеди. Халық әзелден-ақ қараңғылыққа емес, жақтылыққа, атар таңға, жақты нурға талпынып жасаған, қуаштан үміт еткен. Сонлықтан да, усы ырымға көпшилик халық елеге шекем исенеди. Дәстанларда бул ырым бас қахарманлардың образына байланысly қолланылып, олардың усы ырымға әмел етип, жол сапарын атар таңда дауам еткенлигин көремиз. Мысалы, «Қоблан» дәстанында: «Қоблан да «атар таңға жүрсен де, батар күнге жүрме», - деген, менменлик бизге келмесин, деп жатқан жерине қайтып бир ақшам мийман болды» [3:201]. Усы ырым халықтың санасынан бекем орын алғанлықтан күнделікли турмысымызда «Қаң батқаннан соң ұзақ жолға жүрмеуі шәрт. Атар таңға жүрсен де, батар күнге жүрме» [4:32], - деп ырым етеди. Сондай-ақ, сапарға кетип баратырған адамға нан беріуі, нан алып жүріуі ырымы бар. Нанды халық муқаддес деп билген, адамның жанында нанның болуы, оны қәуіп-қәтерден, хәр қандай бәле-мәтерден сақлайды деп түсінген. Сонлықтан болса керек, Бөбектің көпшигинің астына нан қойған. Бул баланың ырысқысы пүтин, нан сыяқлы ұллы болсын деген нийетте ырым етилген. Сол себепли де бесикке гүлше нан қойған. Нанды инсанның бәрқулла жолдасы, ырысқы-несийбеси деп билиуі қарақалпақ дәстанларының сюжетинде де ушырасады. Мысалы, Алыстағы Азыұлының қаласындғы Көбиклиге атланған Қобланның атының жабыуына Қуртқа нан тигип береді. Нанның зияны тиймейди, жолдас хәм азық болады деп ырым етеди. Қобланның жанындағы қырық жигит нанды жеп хәлленип, мәнзилге аман-есен жетип барады. Жыраулар усы эпизод арқалы Қуртқа образындағы ақыллылықты көрсетип берсе, екіншиден, тыңлаушы халықта исенимди пайда етиуі мақсетинде алыс жолға сапар шеккен батырлардың Қуртқа тигип берген нанды жеп мәнзилге жетип баруын исенимди сүүретлейди. Демек, жақсы нийетте, ырым етип, аттың жабыуына тигилген нанның хызметі турмыс хақықатлығы менен байланыстырылады.

Дәстанлардың сюжетинде сапарға шығып баратырған қахарманға пәтия беріуі, жолының қәуіп-қәтерсиз болуын, исинің жүрисиуін тилеуі, ямаса қахарманның дуға, алғыс алып болғаннан соң жолға атланыуы сыяқлы исеним ырымлар дерлик, барлық эпик мийрасларда ушырасады. Бул турмысқа синген айтым қудай яки ғайры-тәбиййи күшлер арқалы жақсылықты тилеуі, оннан мәдет күтиуді аңлатады. Пәтия беріуі, алыуы хақында дәстанлардан көплек мысаллар келтириуимиз мүмкин. Мысалы, «Шәрьяр» дәстанында анасы сапар тартып баратырған баласы Шәрьярға: «Жортқанда жолың болсын, жолдасың Қызыр болсын, қырық шилтен ғайып еренлер жылауында жүрсин, душпанның қолында барды шул қанжар, мөхмин болған бир куда деп зар жылар, әуел, куда, қалды пирге тапсырдым, көрискенше күнлер яқшы, жолың болсын, бар кетебер аллияр» [5:60]. Сондай-ақ, «Мәспатша» дәстанында Айпарша ата-анадан пәтия, алғыс алыуды ұллы ис деп биледи. Мысалы:

Атам менен анамның,
Рухсатын алайық.
Қолдан келе билгенше,
Пәтиясын алайық,
Алғыс алған харымас,
Бийсабыр бенде мандымас [6:74].

Жыраулар пәтияны қахарманлар тилинде беріу арқалы дуға, алғыс алыуды ырым етиуі истиң онына баслап, талаптың жүриуі сыпатында көрсетип өтеди.

Соның менен бирге, дәстанларда қахарманлардың пәтия, дуға, алғыс алыуы көбинесе дин менен байланыстырылады хәм алғыс, дуғаның күши менен қахарман мақсетине ериседи. Мысалы, «Қоблан» дәстанында Ақшаханның тойындағы ат шабыста Торы аттың озып келиуі (Қобланның аты) жолдағы 90 үйли Сары хожа кәмбил пирлердің берген пәтиясы, олардан алған алғыстың, дуғаның нәтижесі етип көрсетиледи. Енди усы алғыс пәтияға қарама-қарсы қарғыс айтыу, терис пәтия берип қарғау да жийи ушырасады. Халық турмысынан терең орын алған алғыс та, қарғыс та сөз сыйқыры менен байланысly. Профессор С.Мирзаева сыйқыр-дуғалар бойынша изертлеуінде: «...айтым-дуғалардың келип шығуы әйемги ата-бабаларымыздың тәбият күшлері алдындағы әззилигинен басқа хеш нәрсе емес. Себеби, инсан өзинің тарийхый рауажланыуының қайсы басқышында, өз өмирінің қайсы ноқатында болмасын, хәмме ўақыт тыныш, сау-саламат өмир бола бермейди. Бир қалипте ағып өтип атырған турмыс, айырым ўақытлары тәбият себепли, айырым ўақытлары болса инсанлардың өзлери, айырым ўақытлары басқа себеплер менен бузылып турады. Әне усындай пайытларда болса әззи болып қалған ата-бабаларымыз хәр қыйлы нәрселерге, атап айтқанда, инсанды барлық жанзатлардан ажыратып туруышы өзинің сөйлеу қәбилетине, анығырағы, сөздің сыйқыр күшине мұражат еткен [7:8].

Демек, халық сыйқыр-дуғалары, фольклортаныушы Б.Саримсоков туўры көрсеткеніндей, сөздің сыйқыр (магик) қүдиретине сүйениуши жанрлары есапланады [8:89]. Көринип турыпты әйемги дәуірлерден адамлар сөздің магиялық сыйқыр күшине исенген, оны мәдет, күш-қуўат болады деген нийетте дуға еткен. Сонлықтан да, дәстанларда «алтын алма, дуға ал» деген нақыл сөзлер де жийи қолланылады.

Сондай-ақ, турмыста алғыс (пәтия) айтыу менен бирге, оған қарама-қарсы түрде қарғыс айтыу жағдайлары да терең сиңискен. Бул сөздің магиялық (сыйқыр) күшине тийкарланған исеним сыпатында адамлар санасынан орын алған. Адамлар қарғыстың кесапатынан адамның иси жүриспей, бири еки болмай, бахыты-ығбалы келиспей, қәсте болуы яки өмири қыркылуы мүмкинлигин тәжирийбеде көрген. Соның ушын халық қарғысқа қорқыу хәм ғәзеп пенен қарайды. Қарғыстың туўры келетуғынлығы турмыста дәлилленген хақықатлық. Сонлықтан «Едиге» дәстанында Қара тийин Әлип дәудің Едигени ғарғауы, ғарғысы туўры келип, баласы Нуратдиннің оң көзин шығаруы сүүретленеди. Дәстанда ғарғыстың баянланыуы турмыс хақықатлығы. Сонлықтан, жыраулар дәстан сюжетине усы қарғысты киргизиуі арқалы Едиге менен Нуратдиннің арасындағы (әке менен баланың) конфликтти жүзеге шығарады. Нәтижеде Нуратдиннің эпик өмир-баянына байланысly екінши бир сюжет дауам еттириледі. Хақықат турмыслық тәжирийбедегі ғарғыстың туўры келиуі «Алпамыс» дәстанында да сүүретленеди. Мысалы, қалмақтың дәрбент тауындағы тоқсан үйли мергеннің ишинде Шекаманның анасы ўәлий болып, ғазлардың бири Алпамысқа тийислигин биледи хәм баласына оларды атпауды талап етеди. Сонда кемпир өз баласын қарғайды хәм қарғысы туўры келеди.

Сол ўақлары енеси,
Шекамандай баласын.
Жер тоқпақлап қарғады:
- «Қыршын жаны қыйылғыр!
Шыбығынан шырпылғыр!
Жүўернемек болғыр, жер тартқыр!
Өлим бергир иш бұрыу,
Иш ауырыудан өлгейсең,
Тилимди неге алмайсаң?
Қанлар толғай көзине,
Ғазға гириптар қылмағай,
Атқан оғың, жан балам!
Қайтып тийгей өзине», - деп,
Қарғай берди енеси.
...Шекаманның атқан оғы,

Сарқып өзіне жетти.
Қош жүректен оқ тийип,
Өкпесинен тесип өтті,
Уәлийдің келип айтқаны,
Шекаманның әжели жетти [9:144-145].

Дәстанда кемпирдің қарғысы себепли газлар мергенлердің оғынан аман өтеди хәм Алпамыстың жазған хатын қарындасы Қансулыға жеткереди. «Мәспатша» дәстанында да ата-ананы хұрмет етиў, олардың қарғысынан қорқыў кереклиги уқтырылады. Мысалы, Айпаршаның тилинен мынадай сөзлер айтылады:

Ата тилин алмағанның,
Айтқан сөзи болмайды...
Қылған иси оңбайды,
Сөзи сынса атаның,
Тилеги қабыл болмайды,
Ата қарғысын алғанның
Халық ишинде шықпас аты,

Басына қыйын ис түсип,
Таўсылмайды азасы [6:73-74]

Парапсихологлардың мағлыұматларына қарағанда, қарғыс сөзлер күшлі эмоция хәм хәр қыйлы ым-ишара менен айтылады. Сөзде энергия болғанлығы себепли өзиниң терис энергиясы екінши адамның биомайданынан орын алады, тәбийий қуўат қорғаныўын күшсизлендирип, күш денесин тесип өтеди [10:61]. Усы әмелий хәм илимий жақтан дәлилленген ҳақыйқатлық, яғный қарғыстың жаман ырым екенлиги «Алпамыс» дәстанында да өз дәлилин табады.

Жуўмақлап айтқанда, дәстанлардың композициясында сәўлеленген хәр қыйлы халықлық исенимлер менен көзқарасардың, инаным хәм ырымлардың ўақия баянында тутқан орнын хәм хызметин үйрениў арқалы, халық тарийхын, этнографиясын хәм ең тийкарғысы дәстанлардың мазмун-мәнисин терең ашыўға ерисемиз.

Әдебиятлар

1. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. Том. XVII. «Шийрин-Шекер», «Жаскелен», «Ер Қосай», «Хажы-Гирей». – Нөкис, «Қарақалпақстан», 1987. 2. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. 1-том. «Шәрър» дәстаны. – Ташкент: «Маънавият», 2009.
3. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. Том. VIII. «Қоблан». – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1982.
4. Әбдиев А. Қарақалпақ ырымлары. – Нөкис: 2014.
5. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. Т. XIII. «Шәрър». – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1984.
6. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. Том. X. «Мәспатша». – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1982.
7. Мирзаева С. Ўзбек халқ афсун-дуоларининг жанр хусусиятлари ва бадияти. – Тошкент: «Истиқлол», 2006.
8. Саримсоков Б.И. Ўзбек маросим фольклорининг жанрлар состави: генезиси ва поэтикаси. Филол. фан. докт. диссертацияси. – Тошкент: 1987.
9. Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. Т. VII. «Алпамыс». – Нөкис: «Қарақалпақстан», 1981.
10. Алисултанова Н. Чингиз Айтматов асарларида фольклоризмлар типологияси. Филол. фанл. бўйича философ. доктори диссертацияси. – Тошкент: 2021.

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақолада қарақалпақ халқ достонлари композициясида қадим даврларга хос мифологик қарашлар, хар хил эътиқодлар ва иримларнинг сюжетни ривожлантириш, чигаллаштириш, воқеа йўналишини ўзгартариш ва бошқа ҳолатларни юзага келтиришда эпик характер эгаллаши ҳақида сўз юритилади. Улардан сафар ойида йўлга чиқмаслик, сафарга чиқишда нон олиб юриш, олқиш олиш ва қарғиш сўзлар билан боғлиқ воқеалар мисоллар билан илмий талқин қилинади.

РЕЗЮМЕ В данной статье рассматриваются мифологические взгляды, различные верования и приметы в композиции каракалпакских народных эпосов, говорится об их эпическом характере в развитии и обогащении сюжета, изменении хода событий и других явлений. Некоторые из подобных верований это месяц «сафар», в течение которого нельзя отправляться в путь: в случае похода нужно взять с собой хлеба; слова благословения или проклятия. В статье посредством примеров с научной точки зрения проанализированы события и явления, связанные с этими верованиями.

SUMMARY. This article discusses mythological views, various beliefs and superstitions in the composition of the Karakalpak folk epics, talks about their epic character in the development and enrichment of the plot, the change in the course of events and other phenomena. Some of these beliefs are the month of "safir", during which one cannot travel; in case of a hike one needs to take bread with himself; words of blessing or damnation. The article analyzes the events and phenomena associated with these beliefs from a scientific point of view by means of examples.

SHE'RIY TARJIMADA RADIFNI AKS ETIRISH MUAMMOLARI

F.D.Sapayeva – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: she'r, radif, tarjimon, tarjima, she'riy takror, bayt va band, ma'no, shakl va mazmun, so'z, radifli she'r, radifsiz tarjima qilish, matn, shoir, Maxtumquli, turkman tili, o'zbek tili.

Ключевые слова: стихотворение, радиф, переводчик, перевод, поэтическое повторение, строфа и пункт, смысл, форма и содержание, слово, стихотворение с радифом, перевод без радифа, текст, поэт, Махтумкули, туркменский язык, узбекский язык.

Key words: poem, radif, translator, poetic repetition, verse and clause, meaning, form and content, word, radiff poem, translation without radif, text, poet, Makhtumkuli, the Turkmen language, the Uzbek language.

Hozirgi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichida adabiyotning jamiyat taraqqiyotidagi o'lni, ayniqsa, adabiy aloqalar va badiiy taraqqiyotning yosh avlod ma'naviy-axloqiy, intellektual tarbiyasidagi rolga alohida e'tibor berilmoqda. Natijada, milliy madaniyatimizning ajralmas qismi hisoblangan badiiy adabiyotning millat ongi va tafakkurini yangilashda tarjima muhim ahamiyat kasb etuvchi manba ekani haqidagi tushunchalar barqarorlashdi. Binobarin, "hozirgi paytda hammamizning oldimizda juda muhim ahamiyatga ega bo'lgan masala, ya'ni kitobxonlikni keng yoyish va yoshlarimizning kitobga bo'lgan muhabbatini, ularning ma'naviy immunitetini yanada oshirishga qaratilgan ishlarimizni yangi bosqichga olib chiqish vazifasi turganligi" [1:47] ham badiiy adabiyotning, xususan tarjima asarining g'oyat muhim ijtimoiy vazifa bajaruvchi qadriyatlar tizimi ekanini ko'rsatadi. Shunga ko'ra, o'zbek tarjimashunosligida qardosh tillardan tarjima qonuniyati va tamoyillarini maxsus ishlab chiqish, turkman shoiri Maxtumquli she'rlarining bir necha tarjimonlar ijodi misolidagi qiyosiy tadqiqini, xususan, she'riy tarjimada janriy muammolarni tadqiq etish bugungi o'zbek tarjimashunosligining istiqbolli yo'nalishlaridan biridir.

Ma'lumki, she'riy takrorning bir ko'rinishi bo'lgan radif zimmasiga katta-kichik ko'plab vazifalar yuklangan: u bayt va bandlarni o'zaro bog'lab, she'riy yaxlitlikni vujudga keltiradi; ma'noni kuchaytirishga xizmat qiladi; ohangni ro'yobga chiqarishda faol ishtirok etadi. "Radif ko'p hollarda shoirning asosiy muddaosini bildirib, takrorlanib kelishi natijasida (naqoratday) fikrni ta'kidlab, kuchaytirib beradi... Shoirilar radif tanlashdan oldin bu so'zning o'z maqsadlariga qanchalik muvofiq kelishiga e'tibor berganlar. Radif-so'zning chiroyli jaranglashi, vaznga tushadigan bo'lishi ham hisobga olingan" [2:211]. Shuning uchun she'ning ta'sirchanligi va jarangdorligini oshirishda, ma'noni kuchaytirishda radifning roli beqiyos. "Ko'pincha baytdagi fikrning asosiy yuki shu poetik element zimmasiga tushadi, shoirilar fikrda nimaga ko'proq urg'u bermochi bo'lsalar, o'sha so'zni radifga oladilar" [2:211]. Lekin uni tarjimada aks ettirishning hamisha ham iloji bo'lavermaydi. Natijada ko'pincha uning mazmuni misralar qatiga singdirib yuboriladi. Saqlab qolinganda esa hamisha ham muvaffaqiyatli chiqavermaydi: yo o'quvchiga tushunarsiz, yo aslyatga nomunosib so'zlar qo'llanadi. Bu esa she'r mazmunini xiralashtiradi, jarangdorligini tushirib,